

Závaznost tuzemských a zahraničních trestních rozsudků v rakouském civilním řízení

Dr. Dominik Schindl

*Ústav pro občanské právo hmotné a procesní,
Ekonomická univerzita ve Vídni (Wirtschaftsuniversität Wien)*

I. Úvod

§ 268 rakouského občanského soudního rádu (ZPO) stanovoval vázanost civilních soudů odsuzujícími trestními rozhodnutími, než Ústavní soud (VfGH) v roce 1990 toto ustanovení zrušil jako protiústavní. Pouhých pět let poté, v roce 1995, rozšířený senát Nejvyššího soudu (OGH) znova zavedl závaznost trestních rozsudků v civilním řízení, tentokrát na základě principu právní moci. Tématu se od počátku věnovala i doktrína, která vývoj v neustálé interakci mezi OGH a VfGH pozorně sledovala. Mohlo by se tedy zdát, že k této otázce již nejenže bylo řešeno vše, ale také všemi. Při podrobnějším pohledu se ovšem ukazuje, že ohledně závaznosti odsuzujících trestních rozsudků v civilním řízení ještě zůstává mnohé nevyřešeno. Tento příspěvek se po rekapitulaci „*status quo*“ (II.) zaměřuje na jednu z doposud otevřených otázek: Jak je to se závazností zahraničních trestních rozsudků (III.)?

II. Závaznost rakouských trestních rozsudků v rakouském civilním řízení

1. Výchozí situace

Jedno a totéž jednání může vést k důsledkům jak trestněprávním, tak civilněprávním. Nejjednodušší je situace tehdy, kdy trestní soud zároveň rozhodne i o občanskoprávních náležitostech, jak nedávno opět ukázala tzv. „Causa Buwog“: Nejvyšší soud (OGH) odsoudil mimo jiné bývalého rakouského ministra financí *Mag. Karla-Heinze Grassera* k několikaletému trestu odnětí svobody za trestní čin zpronevěry (§ 153 rakouského trestního zákoníku – StGB) a přiznal poškozené

Dominik Schindl

Rakouské republice náhradu škody ve výši 9,8 milionů EUR (§ 1293 a násł. rakouského občanského zákoníku – ABGB).¹

Nepřipojí-li se oběť trestného činu k řízení jako osoba poškozená (§ 67, 366 a násł. trestního rádu – StPO), nebo je-li s uplatněním svých nároků odkázána na cestu občanskoprávní (§ 366 odst. 1, odst. 2 věta 2 StPO) a podá žalobu, musí se případem zabývat i civilní soudce v samostatném civilním řízení. Otázka, zda se může v takovém případě odchýlit od rozsudku svého kolegy z trestního práva, nebo je jím vázán, zaměstnává právní vědu již od samého počátku – a tak již před účinností rakouského ZPO nebylo možné nalézt „mezi novějšími rakouskými procesualisty [...] dva, jejichž názory na otázkou prejudiciality trestního rozsudku by se shodovaly“.² Zatímco německý reformní zákonodárce zrušil v roce 1877 veškerá zemská ustanovení „o závazné síle trestního rozsudku pro civilního soudce“ (§ 14 odst. 2 č. 1 přechodného zákona k německému ZPO z roku 1877 – dEGZPO),³ rakouský ZPO z roku 1895 zvolil zcela opačný přístup:⁴ tam, kde rozhodnutí civilního soudu „závisí na prokázání a příčítání trestného činu“, měl být soudce vázán „obsahem vydaného pravomocného odsuzujícího rozhodnutí trestního soudu“ (§ 268 ZPO).⁵

2. Intervence Ústavního soudu (VfGH): VfSlg 12.504

Jako problematické se ukázalo, že soudy ve své ustálené judikatuře aplikovaly § 268 ZPO i v neprospech třetích osob, které vůbec nebyly účastníky trestního řízení.⁶ Ilustruje to případ, kdy zaměstnankyně (druhá žalovaná) pozdějšího (prv-

¹ <https://www.ogh.gv.at/medieninformationen/medieninformation-des-ogh-zur-causa-buwog/> (naposledy navštíveno 26. 4. 2025).

² Weich, Zur Frage der Präjudizialität eines strafgerichtlichen Urteils für den Zivilprozeß, marg. č. 1904, 61 (64); viz také Fasching, Die Grenzen der Bindung des Zivilgerichtes an Erkenntnisse des Strafgerichtes, ve Vorstand des österreichischen Juristentages, Verhandlungen (vyd.), Verhandlungen des Dritten österreichischen Juristentages Wien 1967, I (bez uvedení roku) 21 a násł.

³ dRGLI 1877/6; k německé právní situaci s přihlédnutím k historickému vývoji např. Gaul, Die Grenzen der Bindung des Zivilgerichts an Strafurteile, ve FS Fasching (1988) 157; Heese, Bindung des Zivilrichters an strafgerichtliche Tatsachenfeststellungen – ein zukunftsweisendes Reformvorhaben? JZ 2016, 390; Völzmann, Die Bindung von Strafurteilen im Zivilprozess (2006) 7 a násł.

⁴ Ke genezi např. Rechberger, Der Wiedergänger. Zur Rückkehr der Bindung an Strafgerichtliche Entscheidungen im österreichischen Zivilprozessrecht, ve FS Gaul (1997) 539 (540 a násł.); Weich, RZ 1904, 61 (61 a násł.).

⁵ RGLI 1895/113.

⁶ RS0039993.

ního) žalovaného při výrobě ovocného destilátu zaměnila metanol s etanolem, což u odběratele destilátu připraveného omylem s metanolem vyvolalo příznaky otravy vedoucí až k témuž úplnému oslepnutí. Poté, co byla zaměstnankyně za tento čin odsouzena trestním soudem, Nejvyšší soud konstatoval, že „*skutečnost, že druhá žalovaná při odebírání alkoholu k přípravě destilátu zaměnila nádoby, není třeba dokazovat*, a to vzhledem k příslušným zjištěním trestního soudu také v řízení proti (prvnímu) žalovanému: „*Na rozdíl od rozhodnutí civilních soudů, která upravují pouze sporné právní poměry mezi procesními stranami, má odsuzující trestní rozsudek závazné účinky nejen vůči odsouzeným, ale také vůči jakémoli třetí osobě, pokud jím byla zjištěna skutková podstata trestného činu.*“⁷

Toto odůvodnění použil Nejvyšší soud i v řízení o určení otcovství: poté, co matka v prvním řízení uvedla, že v „*kritické době [...] neměla pohlavní styk s jiným mužem*“ než se žalovaným, avšak žaloba dítěte byla zamítnuta, byla matka odsouzena pro křivou výpověď. Žalobu dítěte (!) na obnovu řízení poté Nejvyšší soud zamítl s odůvodněním, že „*takový výsledek by byl v přímém rozporu s trestním odsouzením matky*“, které vycházelo ze skutkového zjištění, že „*žalovaný nemůže být otcem dítěte*“.⁸

Skutečnost, že osoba, vůči níž měl trestní rozsudek účinky, se neměla možnost v trestním řízení k věci vyjádřit – což vedlo F. Bydlinského dokonce k úvaze „*o nové formulaci pojmu „právní stát“*“⁹ – Nejvyšší soud nijak neznepokojovala: podle jeho výkladu má závaznost podle § 268 ZPO platit *de lege lata* i tehdy, „*pokud strana dotčená skutkovými zjištěními trestního rozsudku nemohla v trestním řízení realizovat své právo na právní slyšení*“,¹⁰ přičemž v tom nelze spatřovat porušení čl. 6 odst. 1 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv.¹¹ Skutečnost, že jiný právní

⁷ OGH 25. 5. 1951, 2 Ob 324/51 s výslovným odmítnutím opačného názoru Siegela, Die subjektiven Grenzen der Bindung des Zivilrichters an das verurteilende Erkenntnis des Strafrichters, JBl 1919, 406.

⁸ OGH 24. 11. 1976, 1 Ob 755/76 (publikováno: marg. č. 1977/75) s výslovným odmítnutím opačného názoru Bauerreisse, § 268 ZPO und die Europäische Menschenrechtskonvention, ZVR 1974, 65 a Sperl, Die subjektiven Grenzen der Bindung des Zivilrichters an das verurteilende Erkenntnis des Strafrichters; ÖJZ 1971, 200; o opačném případu – odsouzení (matky a) otce kvůli křivé výpovědi, že „*pravděpodobně došlo k mazlení, ale nedošlo k pohlavnímu styku*“, a zjištění trestního soudu, že „*došlo ke skutečnému pohlavnímu styku*“, jako závazné pro vyhovující rozhodnutí o určení otcovství a výživném – OGH 25. 11. 1953, 2 Ob 846/53 (zveřejněno: JBl 1954, 404).

⁹ F. Bydlinski, Diskussionsbeitrag, v *Österreichischer Juristentag* (vyd.), Verhandlungen des Dritten österreichischen Juristentages Wien 1967, II/1 (1969) 96 (98).

¹⁰ OGH 19. 11. 1981, 4 Ob 547, 458/81 (publikováno: evl. 1982/164).

¹¹ RS0040235.

stav by byl nanejvýš „*žádoucí*“, na tom podle soudu nic nemění, neboť Nejvyšší soud „*nemá vycházet z žádoucího, nýbrž pouze z existujícího právního stavu*“.¹²

Nebyl to tedy Nejvyšší soud, kdo tento „*míč*“ nakonec přehrál Ústavnímu soudu, nýbrž OLG Innsbruck (Vrchní zemský soud v Innsbrucku): po dopravní nehodě byl řidič autobusu odsouzen za ublížení na zdraví z nedbalosti (§ 88 odst. 4 StGB) a usmrcen z nedbalosti (§ 80 StGB). V následném civilním řízení požadovala těžce zraněná účastnice nehody náhradu škody po pojistiteli vozidla prostřednictvím přímé žaloby¹³ (dnes: § 26 KHVG), čímž vystala otázka, zda i tento je vázán odsuzujícím rozsudkem; podle dosavadní judikatury by tomu tak bylo. Ústavní soud však sdílel pochybnosti předkládajícího Vrchního zemského soudu v Innsbrucku: stanovisko Nejvyššího soudu neodpovídá mimořádnemu významu práva na právní slyšení, tím spíše, že i *Fasching* – na nějž se Nejvyšší soud zásadně odvolával – mezitím svou původní obhajobu § 268 ZPO opustil. Vázanost třetích osob, které v trestním řízení neměly možnost být slyšeny, je podle Ústavního soudu v tak zjevném rozporu s čl. 6 odst. 1 EÚLP, že k tomu „*není třeba dalšího odůvodnění*“.¹⁴

3. „*Potvrzující rozhodnutí*“¹⁵ Nejvyššího soudu (OGH): 1 Ob 612/95

Kdo se domníval, že tím byla celá záležitost uzavřena, byl na omylu: bezprostředně po rozhodnutí Ústavního soudu se znova rozpravidla diskuse o tom, zda a jak lze trestní rozsudky v civilním řízení využít.¹⁶

¹² OGH 24. 11. 1976, 1 Ob 755/76 (publikováno: marg. č. 1977/75).

¹³ K tomu např. Kapetanovic, Der Kfz-Haftpflichtversicherungsvertrag (2023) 85; Perner, Privatversicherungsrecht² (2024) marg. č. 7.99.

¹⁴ VfGH 12. 10. 1990, G 73/89 (VfSlg 12.504) s odkazem na *Fasching*, Lehrbuch des österreichischen Zivilprozeßrechts¹(1984) marg. č. 862; již kriticky *dtto*, Die Bindung des Zivilrichters an Entscheidungen des Strafgerichtes (§ 268 ZPO) in der Rechtsprechung des letzten Jahrzehnts, Der Sachverständige 1983, 4 (10) = *dtto*, Die Bindung des Zivilrichters an Entscheidungen des Strafgerichtes (§ 268 ZPO) in der Rechtsprechung des letzten Jahrzehnts, ZVR 1983, 321 (327 f) a poté *dtto*, Lehrbuch des österreichischen Zivilprozeßrechts²(1990) marg. č. 862 a nejnověji rekapitulující *ders*, Strafurteil und Zivilprozess, 755/76 (publikováno: marg. č. 1977/75) a 19. 11. 1981, 4 Ob 547, 458/81 (publikováno: EvBl 1982/164) – *dtto*, ve Vorstand des österreichischen Juristentages, Verhandlungen I 35 f a *dtto*, Kommentar zu den Zivilprozeßgesetzen III (1966) 255 f.

¹⁵ Rechberger, Die Methode im Zivilprozess – ein Stieffkind? ve FS Mayer (2011) 595 (602).

¹⁶ Srov. například Fučík v Rechberger (vyd.), ZPO¹§ 191 Rz 6; Jelinek, zpráva k přednášce „Aktuelle Fragen des Beweisrechts“ od Böhma, WR 1992, 14 (15 f), s reprodukcí také diskuzních příspěvků od Feitzingera, Kralika, Nowakowského a Waltera; Graff, Anm zu

Nejvyšší soud se nakonec k této otázce vrátil v rozšířeném senátu na základě případu přetržené Achillovy šlachy: poté, co byl pozdější žalovaný po fotbalovém zápase odsouzen trestním soudem za těžké ublížení na zdraví (§ 83 odst. 1, § 84 odst. 1 StGB), neboť způsobil pozdějšímu žalobci zranění kopnutím během hry, zamítly prvoinstanční a druhoinstanční civilní soudy žalobu zraněného o náhradu škody s odůvodněním, že „žalobci se nepodařilo prokázat, že žalovaný byl pachatelem“. Nejvyšší soud to však viděl jinak. Závaznost trestního rozsudku podle něj vyplývá již z jeho materiální právní moci, a proto má civilní soud povinnost přihlížet k výroku o vině „z moci úřední s vyloučením nového projednání a přezkumu skutkového základu trestního odsouzení“.¹⁷

Téměř na den přesně, pět let po zrušení § 268 ZPO tak Nejvyšší soud znova – tentokrát „zadními vrátky“¹⁸ prostřednictvím materiální právní moci trestního rozsudku – zavedl vázanost civilního soudu odsouzeními trestních soudů.¹⁹ To mu sice vyneslo výtku, že se staví do role „náhradního zákonodárce“,²⁰ avšak původně dosti ostrá kritika ze strany právní vědy²¹ mezitím do značné míry odezněla²² a praxe se s tímto přístupem k vázanosti očividně naučila zacházet.

¹⁷ 29. 10. 1992, 2 Ob 541/92, AnwBl 1993, 273 (274 f); *Konecny*, Versicherungen im Zivilprozess nicht mehr an verurteilende Straferkenntnis gebunden! ecolex 1990, 737 (738); *dále kom.* K 29. 10. 1992, 2 Ob 541/92, ecolex 1993, 238 (239); *Rechberger v Rechberger* (vyd.), ZPO¹ § 281a marg. č. 3; *Simotta*, Die Bedeutung einer strafgerichtlichen Verurteilung für den Zivilprozeß nach Aufhebung des § 268 ZPO, NZ 1991, 75 (75 a násl.); *dies*, Ein Nachfolger für § 268 ZPO? ecolex 1991, 521 (521); *Steininger*, Konsequenzen der Aufhebung des § 268 ZPO, ve FS Matscher (1993) 477 (479); *Oberhammer*, Richtermacht, Wahrheitspflicht und Parteienverteilung, v *Kralik/Rechberger* (vyd.), Konfliktvermeidung und Konfliktregelung (1993) 31 (54 a násl.); *Walter*, Strafgerichtliche Verurteilung und Zivilprozess, ecolex 1991, 379.

¹⁸ OGH 17. 10. 1995, 1 Ob 612/95 (roz.sen) s odkazem zejména na *Nowakowski*, Die materielle Rechtskraft des Schuldpruchs, ÖJZ 1948, 546.

¹⁹ *Spitzer v Spitzer/Wilfinger*, Beweisrecht (2020) § 268 ZPO marg. č. 1 = totéž v *Kodek/Oberhammer* (eds.), ZPO-ON (2023) § 268 marg. č. 1.

²⁰ O rozdílech k právnímu stavu ještě podle § 268 ZPO např. *Fasching* ve FS Schumann 83 (86 a násl.).

²¹ *Rechberger*, Der österreichische Oberste Gerichtshof als (Ersatz-)Gesetzgeber, ve FS Schütze (1999) 711 (712 FN 5).

²² Například *Fasching* ve FS Schumann 83; *Klicka*, Rechtsfortbildung auf dem Gebiet des Zivilverfahrensrechts durch die verstärkten Senate des Obersten Gerichtshofs, in FS Schütze (1999) 367 (375 a násl.); *Rechberger* ve FS Gaul 539; oproti tomu *Böhm*, Die Bindung des Zivilgerichts an (verurteilende) Erkenntnisse des Strafgerichts, AnwBl 1996, 734.

²³ V neposlední řadě ještě *Klicka*, Was bleibt vom verstärkten Senat SZ 68/195 zur Bindung an Straferkenntnisse im Zivilverfahren? ÖJZ 2013, 709; *Rechberger* ve FS Mayer 595 (602 a násl.).

Zároveň Nejvyšší soud tím, že závaznost odvodil z materiální právní moci, stanovil i její omezení ve světle čl. 6 odst. 1 EÚLP: ze subjektivních limitů právní moci totiž vyplývá, že závaznost dopadá pouze na „právní sféru odsouzeného“,²³ kteremu již v trestním řízení bylo právo na právní slyšení zajištěno, nikoliv však na třetí osoby. Ústavní soud proto v takto vymezené závaznosti ze strany Nejvyššího soudu žádne ústavněprávní pochybnosti neshledává²⁴ – v této věci tedy „Roma locuta, causa finita“,²⁵ a to s požehnáním ústavní justice nejen z pohledu civilních soudů. V této souvislosti Prütting nedávno dokonce konstatoval, že toto téma „v Rakousku [...] již není nijak zvlášť aktuální“.²⁶

III. Závaznost zahraničních trestních rozsudků v rakouském civilním řízení

1. Vymezení problému

To ovšem neznamená, že by tímto byla otázka závaznosti trestních rozsudků v civilním řízení uspokojivě vyřešena.²⁷ Vzhledem k nezadržitelně postupující internacionálizaci téměř ve všech oblastech života bylo dosud věnováno převážně málo pozornosti otázce, zda mohou závazné účinky vyvolat také zahraniční trestní rozsudky. Co tedy platí v situaci, kdy by protihráč v případě přetržené Achillovy šlachy nebyl odsouzen za ublížení na zdraví Vrchním soudem v Linzi (OLG Linz), nýbrž soudem v České republice nebo ve Spojených státech amerických?

2. Raná doktrína a judikatura

Nejvyšší soud se touto otázkou zabýval již v rané době: v roce 1910 rozhodl případ, v němž žalovaný měl být podle tvrzení žalobce odsouzen v Americe za krádež, sice ve prospěch žalobce, ovšem až po provedení důkazního řízení o samotné

²³ RS0074219.

²⁴ VfGH 12. 6. 2001 B 268/00 a také 19. 6. 2000, B 1458/99 (VfSlg 15.828/2000).

²⁵ *Oberhammer*, Feststellungswirkung des Strafurteils für den nachfolgenden Zivilprozeß, JAP 1995/96, 124 (129).

²⁶ *Prütting*, Die Bedeutung von Strafurteilen im Zivilprozess, ve FS Konečný (2022) 421 (421).

²⁷ Srov. *Schindl*, Strafverfahren und Zivilrecht, v: *Holoubek/Lang* (eds.), Bindungswirkungen zwischen Verfahren (2023) 377 (392 a násl.).

krádeži a nikoliv na základě (tehdy ještě platného) § 268 ZPO. Soud výslovně konstatoval, že podle tohoto ustanovení jsou „*pravomocná rozhodnutí trestních soudů pro civilního soudce závazná pouze tehdy, jestliže byla vydána tuzemskými trestními soudy*“.²⁸

Tím se Nejvyšší soud přiklonil k tehdy převládajícímu názoru v literatuře. Ačkoli se skutečně objevily hlasy – vycházející z principu *lege non distingue* – které připouštely závaznost i zahraničních trestních rozsudků,²⁹ převažující doktrína takovou závaznost odmítala.³⁰ Eisler například argumentoval, že účel zákona, jímž je zabránit rozporným rozhodnutím, se na zahraniční rozsudky nevztahuje; zahraniční rozhodnutí navíc v Rakousku nepodléhají výkonu, a proto není namísto, aby byla závazná pro civilní soudy.³¹

Tento postoj přetrával takřka po celé 20. století: pro Faschinga končila závaznost správních rozhodnutí jakožto „*důsledek státní rozhodovací či soudní svrchovanosti [...] na hranicích rakouského státního území*“, a tudíž zahraniční odsouzení nemohla mít v Rakousku závazný účinek.³² Steininger k tomu dodával, že závaznost předpokládá, že trestní řízení bylo vedeno za záruk poskytovaných tuzemským trestním řízením, což však může být garantovat pouze tuzemský rozsudek.³³

²⁸ OGH 6. 10. 1910, Rv VI 412/10 (publikováno: GlUNF 5204 = JMVBl 1911/1375 = ZBl 1911/31 = ZBl 1912/68); implicitně též OGH 12. 4. 1927, Ob III 278/27 (publikováno: ZBl 1927/219): V § 268 ZPO se hovoří pouze o těch trestních soudech, „*které vykonávají trestní soudnictví podle platného, stopp*“.

²⁹ Například Rosenblatt, *Das Verhältnis des Civilprocesses zum Strafprozesse nach der neuen Civilprocessordnung*, ZBl 1897, 97 (100); dále Skedl, *Das Österreichische Civilprozessrecht I* (1900) 47 FN 31; případně také Mandyczewski, *Die Nichtigkeits- und Wiederaufnahmeklage*, GrünhutsZ XXIV (1897) 661 (676).

³⁰ Bachura, *Praejudicialita trestních nálezů soudních dle § 268*, s. ř, Zprávy 1906, 205 (208); Eisler, *Über die Beziehungen zwischen Zivil- und Strafsachen nach dem neuen österreichischen Rechte*, JBl 1903, 253, 265, 277, 289, 301, 313, 325, 337 (290) = Eisler, *Über die Beziehungen zwischen Zivil- und Strafsachen nach dem neuen österreichischen Rechte* (Separatabdruck 1903) 27; Horten, *Österreichische Zivilprozessordnung I* (1908) marg. č. 1712; Neumann, *Kommentar zu den Zivilprozeßgesetzen II*⁴ (1928) 988; Ott, *Soustavný úvod ve studium nového řízení soudního II* (1898) 98.

³¹ Eisler, JBl 1903, 253, 265, 277, 289, 301, 313, 325, 337 (290) = dtto, *Beziehungen 27 s odkazem na Hoegel, Die Geltendmachung civilrechtlicher Ansprüche aus strafbaren Handlungen*, GrünhutsZ XX (1893) 265 (363 f), i když ten se ještě vztahuje k právnímu stavu před vstupem ZPO v platnost.

³² Fasching, *Kommentar III* 254; viz také téhož Lehrbuch²Rz 860 a téhož, *Der Sachverständige* 1983, 4 (7) = dtto, ZVR 1983, 321 (323 f).

³³ Steininger, *Referat, v Österreichischer Juristentag* (vyd.), *Verhandlungen des Dritten österreichischen Juristentages Wien 1967, II/1* (1969) 29 (32 f).

Ijinak se převládající doktrína jednoznačně vyslovovala proti závaznosti.³⁴ Pouze Kralik dospěl k výsledku, že závaznost by mohla přicházet v úvahu tehdy, pokud by zahraniční rozsudek vyvolal závazné účinky i dle práva země svého původu a byl by v Rakousku uznán; vzhledem k absenci příslušných norem však sdílel převládající názor, že § 268 ZPO se vztahuje pouze na tuzemská odsouzení.³⁵

V roce 1976 pak také Nejvyšší soud znovu výslovně uvedl v souvislosti s jugoslávským odsuzujícím rozsudkem po dopravní nehodě v Mali Lošinj, že „*neexistuje žádná vázanost civilního soudce odsuzujícími rozhodnutími zahraničních trestních soudů*“.³⁶

3. „Obrat trendu“ s rozhodnutím 1 Ob 73/98m?

Prima facie tím překvapivěji působí rozhodnutí přibližně o dvacet let mladší: v rozvodovém řízení vedeném v Rakousku se žena dovolávala jako důvod pro rozvod skutečnosti, že její manžel byl v Belgii odsouzen za vraždu; muž však popíral, že by se skutku dopustil. Nejvyšší soud rekapituloval dosavadní vývoj k § 268 ZPO a konstatoval, že i rozhodnutí rozšířeného senátu, které po zrušení § 268 ZPO Ústavním soudem znovu zavedlo závaznost odsouzení trestními soudy, vycházelo z rakouského trestního rozsudku.³⁷

Nezůstalo však jen u toho: navazující na argumentaci Kralika³⁸ Nejvyšší soud dovoloval, že zahraniční rozhodnutí mohou v rakouském civilním řízení vyvolat závazné účinky tehdy, pokud mají takovou závaznost jednak i ve svém státu původu a jednak jsou v Rakousku uznávána. Druhá z těchto podmínek je *in*

³⁴ Holzhammer, *Österreichisches Zivilprozeßrecht*²(1976) 18; Petschek/Stagel, *Der österreichische Zivilprozeß* (1963) 229; Pollak, *System des österreichischen Zivilprozeßrechtes*²(1931) 32; Sachers, *Strafurteil und Zivilprozeß*, ve FS Rittler (1957) 341 (345); Wolff, *Grundriss des österreichischen Zivilprozessrechts*²(1947) 76, 297.

³⁵ Kralik, komentář k OGH 26. května 1966, 2 Ob 81/66, ZfRV 1969, 212 (215).

³⁶ OGH 17. 12. 1976, 2 Ob 202, 203/76 (publikováno: SZ 49/158 = ZVR 1977/220); ne zcela jednoznačně však 26.05.1966, 2 Ob 81/66 (publikováno: ZfRV 1969, 212), protože zde bylo k dispozici jak italské, tak rakouské rozhodnutí trestního soudu a zůstává nejasné, zda Nejvyšší soud své vyjádření k § 268 ZPO vztáhl na obě z nich, nebo pouze na to rakouské (srov. Kralik, ZfRV 1969, 212 [215]).

³⁷ OGH 19. 5. 1998, 1 Ob 73/98m; pokus o analýzu právní situace po zrušení § 268 ZPO učinil již Albrecht, *Probleme der Bindung an strafgerichtliche Verurteilungen im Zivilverfahren*, ÖJZ 1997, 201 (208 f).

³⁸ Kralik, ZfRV 1969, 212 (215). Zrušení § 268 ZPO tedy zřejmě nebylo důvodem změny názoru, spíše se jednalo o náhodnou koincidenci (případně jiné mínění aA Garber, *Die Reichweite der Bindungswirkung von Urteilen der Strafgerichte im Zivilprozess*, ve Kozak [Hrsg], *Das Verhältnis zwischen Arbeitsrecht und Kriminalstrafrecht* [2019] 83 [107]).

concreto naplněna, neboť Rakousko i Belgie přistoupily k Schengenské prováděcí úmluvě (SDÚ), jejíž čl. 54 pro „schengenský prostor“ stanoví zásadu *ne bis in idem*; tím je podle Nejvyššího soudu vyjádřeno vzájemné uznávání trestních rozsudků. Soud prvního stupně měl proto zkoumat, zda i v Belgii je civilní soudce vázán odsouzeními trestního soudu;³⁹ pokud by tomu tak bylo, nemohl by se žalovaný dovolat toho, že vraždu nespáchal.⁴⁰

Nelze ovšem přehlédnout, že toto rozhodnutí se následně setkalo s výraznou kritikou.⁴¹ Její jádro však nespočívalo v samotném přiznání závaznosti zahraničním odsouzením, nýbrž v tom, že Nejvyšší soud tuto závaznost odvodil právě ze Schengenské prováděcí úmluvy; „závaznost trestního rozsudku pro civilní řízení“ by z čl. 54 této úmluvy „mohl pravděpodobně ‘vyčít’ jen ten, kdo považuje závěr o ‘závaznosti’ za žádoucí, protože věcně správný.“⁴² S tímto názorem se ztotožnil i Nejvyšší správní soud (VwGH), který Schengenskou prováděcí úmluvu nepovažuje za dostatečný základ pro uznání zahraničních trestních rozsudků.⁴³ Pokud však uznání vyplývá z jiných ustanovení, nevyslovili se ani kritici rozhodnutí Nejvyššího soudu, ani Nejvyšší správní soud proti závaznosti zahraničního trestního rozsudku v rakouském občanskoprávním řízení.

IV. Závěr

Tímto lze dospět k následujícímu shrnutí: Ústavní soud sice zrušil vázanost civilního soudu odsuzujícími trestními rozsudky dle § 268 ZPO jako protiústavní, a to z důvodu, že judikatura tuto vázanost vztahovala i na třetí osoby, které vůbec nebyly účastníky trestního řízení. Jen o několik let později ovšem rozšířený senát Nejvyššího soudu tuto závaznost znovu zavedl, a to na základě myšlenky materiální právní moci trestního rozsudku. Tato judikurní linie nevzbuzuje z pohledu ústavního práva žádné pochybnosti, neboť podle ní je závaznost omezena pouze na osobu odsouzeného, nikoli na třetí osobu. V tomto ohledu lze problém považovat v každém případě pro praxi za vyřešený. Méně jednoznačně zodpovězena však zůstává otázka, zda mohou závazné účinky vyvolávat i zahraniční trestní rozsudky. Zatímco judikatura na tuto otázku po dlouhou dobu v souladu s takřka jednomyslnou právní doktrínou odpovídala záporně, Nejvyšší soud v nedávné době vyslovil, že závaznost může skutečně existovat, a to při splnění dvou předpokladů – pokud má totiž zahraniční trestní rozsudek závazné účinky zaprvé také ve státě svého původu, a zadruhé je uznáván v Rakousku.

³⁹ K této otázce např. *Teper*, Point sur le pénal tient le civil en l'état, *Journal des tribunaux* 2018, 251; *zur jüngst einschränkenden Entscheidung der Cour constitutionnelle* 14. 2. 2019, 24/2019 viz také *Schindl v Holoubek/Lang*, Bindungswirkungen 377 (393 f).

⁴⁰ OGH 19. 5. 1998, 1 Ob 73/98m.

⁴¹ *L. Fuchs*, Zur Bindungswirkung des verurteilenden Straferkenntnisses im Bereich der Kfz-Haftpflichtversicherung, *ÖJZ* 2001, 821, 880 (835 f); *Garber* in *Kozak*, Reichweite 83 (107 FN 155); *Mahrer*, Überlegungen zur Bindungswirkung ausländischer Strafurteile in österreichischen Zivilverfahren, *AnwBl* 2005, 545 (546 a násl.); *Oberhammer*, kom. k OGH 19. 5. 1998, 1 Ob 73/98m, *ecolex* 1998, 909 (910); *Rechberger/Simotta*, Zivilproze-ssrecht⁹ (2017) marg. č. 975.

⁴² *Oberhammer*, *ecolex* 1998, 909 (910).

⁴³ VwGH 11. 12. 2003, 2002/21/0087 o italském odsouzení s výslovným odmítnutím OGH 19.05.1998, 1 Ob 73/98m; dále např. VwGH 18. 1. 2005, 2004/18/0301 (francouzské odsouzení); 20. 1. 2009, 2008/18/0575 (maďarské odsouzení); srov. také 19. 12. 2012, 2012/22/0216 (francouzské odsouzení); ne zcela jasné lichtenštejnské odsouzení 15. 7. 2015, Ro 2014/09/0064: Správní soud mohl „důvěřovat správnosti posouzení předmětných skutečností Knížecím vrchním soudem (*Fürstliches Obergericht*) [...]“ a „přikládat značný význam závěrům rozsudku [...]“.

XXXII. Karlovarské právnické dny

XXXII. Karlsbader Juristentage

Pořadatel / Veranstalter
Karlovarské právnické dny – společnost českých, německých,
slovenských a rakouských právníků, z. s.

Karlsbader Juristentage – Vereinigung tschechisch-deutsch-
slowakisch-österreichischer Juristen, e. V.

2025